

az érzelmeket. A szövegekben a legszigorúbb rend uralkodik. Hétköznapi rend, olyan értelemben, hogy bár önmaga felől, saját élményein keresztül feszeget komoly ontológiai kérdéseket, könyvének utolsó egysége, a *Tésai napok* pedig naplószerű, mégis általános érvényű igazságokra világít rá. A *Betépve tudom a Bibliát* rövid részlete érzékelteti, miként teszi ezt: „Bejött a Szombat az ablakomon. A lemenő nap

épp most szeli két féltékére arcomat. Verítékben úszva hunyorgok, akár egy elvénült próféta. [...] Ülve támasztom a falat, csak lazán, ahogy mindig is kellene, lazán, hogy minden rostot kitöltsön bennem az üresség.” Turczai amellet, hogy kitárulkozik és felfedi azt az énjét, amit kevesen láthatnak, voltaképpen kerüli a túlzott személyeskedést. Művei a szüntelen keresés stációi, az elmúlásba való belenyugváshoz vezető út állomásai.

A kötet másik, hamar észrevehető jellegzetessége a jelenben egyszerre felbukkanó, párhuzamosan szerepeltetett múlt és jövő. A pillanatba emelt emlék a jövő tükrében elhalványul, morzsái feloldódnak az egyforma napok monotonitásában, vagy eltűnnek a rekonstruált, megkonstruált, folyamatosan változó, megújuló léleklabirintus útvesztői-

ben. Máskor akaratlanul, váratlanul bukkannak fel a töredékek, vagy mi magunk kutatjuk fel, kapcsoljuk újonnan megszerzett élményeinkhez az elásott, eltemetett relikviákat. Turczai rendkívül változatosan jeleníti meg a „csönddé tömörülő” rendet, az elszámolás pillanatait. A *Rács és ablak*ban így ír: „Te, aki már csak emlékeid barlangfalán szemléled az árnyékokat, néha önkéntes rácsok közé zárod önmagad.” Más he-

lyen másként. „Ne keress, mert nem találsz sehoh. Ne keress, mert mindenben rám találsz” (*Ultima maniera*). „A közös múlttól sorsod már levált” (*Szószerék*). „Ami leszünk, annak vagyunk a múltja” (*Alkímia II*).

A szisztematikus változásról, a változás memóriájáról Osho egyik tanítása jutott eszembe. A tanítvány szemrehányóan megkérdezte a Mestertől, miért van az, hogy ugyanarra a kérdésre mindig mást felel. A filozófus azt mondta, az ő igazsága a szeretet és a csend. „Nem olyan könnyű egy állandó sémát létrehozni, hiszen az élet folyamatosan mozog és változik.” Ezért Osho mindig igazat mond, csak az ő igazsága (is) folyamatosan változik. Turczai filozófiája hasonló. „Ha elfogadod, hogy az ismétlődés a változás memóriája, képessé válhatsz ritmizálni megfigyeléseid. [...] Ha

elfogadod, hogy az ismétlődés a változás memóriája, képessé válhatsz ritmizálni tévedéseid” (*A változás memóriája*).

DEBRECENI BOGLÁRKA

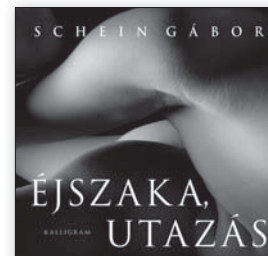
(*Palatinus Kiadó, Budapest, 2011, 80 oldal, 1950 Ft*)

SCHEIN GÁBOR: *Éjszaka, utazás*

Schein Gábor legújabb verseskötete egyszerre viszi tovább a szerző eddigi életművében fellelhető irányvonalakat, és jelent fordulópontot költészetében. Fordulópont, mivel Scheint eddig főként misztikus-hermetikus, illetve mítoszteremtő költőként ismerhettük, új kötetében azonban a korábban ismert hangnem mellett egyre erőteljesebb társadalmi-egzisztenciális reflexiók figyelhetők meg.

Schein Gábor hangja természetesen az *Éjszaka, utazás* című verseskötetben is félreismerhetetlen. A költői beszélő a három ciklusra tagolt kötetben végig finoman, visszafogottan szólal meg, sok intertextuális-mitologikus utalással, főként a nagy irodalmi műveltséggel rendelkező, szenzibilis olvasókat

megcélözva. Versei többnyire nem egyértelműek, sokkal inkább a jelentések sokszoros rétegzettsége, az értelmezési lehetőségek szerteágazósága jellemzi őket. A beszélő a kötet mindhárom ciklusában (*Felkészülés egy városra, Túl a kordonokon, Tizedik nap*) több költemény erejéig a középkori spanyol zsidó költő, Jehuda Halévi bőrébe bújik, ám csupán a név erejéig – e szerepversék modern környezetbe helyezik a középkori költőt, mintha korunkban született volna újjá. A kötet kulcsmotívuma, miként azt a cím is sejteti, az utazás, ám ez az utazás sokkal inkább belül, a költő elméjében, lelkében zajlik, semmint a külső valóságban. Összességében véve

kopár világkép tárul elénk – komplex, finoman szerkesztett képek, egy egyszerre fiktív és valós város forgatagában, ahol az én egyre határozottabban befelé fordul, szembenézve önnön múltandóságával, az öregedéssel csakúgy, mint a külső világ szétesés előtti állapotával egy fojtott feszültséggel, vihar előtti csenddel telített éjszakában.

A költőtől megszokott hermetikus lírán túl a kötet gerincét, valamint Schein lírájának kardinális fordulópontját a stílszerűen a könyv közepére illesztett *Túl a kordonokon* című ciklus alkotja. Már címében is

explicit módon utal a 2006-os, kormányellenes utcai zavargásokra, illetve az akkori (és a mai napig is fennálló) közállapotokra, s bár finoman, visszafogottan, ugyanakkor határozottan ítéletet mond a történetek felett. A versciklus azonos című, hét egységre tagolódó hosszú prózaverse a szétvert tüntetés utáni várost tárja elének másnap vagy még később – egy kihalt, kaotikus teret, csata utáni tájképet, ahol az ember elvesztette minden ítélőképességét, s talán már meg is szűnt embernek lenni. Olyan világ ez, amely már valóban *túl* van a kordonokon, az ember alkotta mesterséges, fizikális vagy morális gátakon, ahol már semmi sem bír értékkel vagy értelemmel. Nem mással szembesít itt a költő, mint saját korunk nihilizmusával, és hiba volna az értelmezést csupán az aktuális magyar viszonyokra szűkíteni. Valamiféle véglegesnek ható tanúságtétel ez, mely szerint „Nem érdemes emlékezni a Földre” – ahogy a vers utolsó sora mondja. Nehéz eldönteni, vajon apokalipszis előtti vagy utáni csendből szólnak-e a baljós ítéletet mondó sorok, s talán nem is érdemes azon merengeni, vajon már megtörtént-e vagy még csupán a küszöbön áll az egyszerre privát és a külvilágra is kiterjedő apokalipszis.

A főleg hosszabb prózaversekben megnyilatkozó költői beszélő amellet, hogy külső életvilágának széteséséről, elmúlásáról tudósít,

együttal saját elmagányosodásával és lassú elmúlásával is szembenéz. Az *Éjszaka, utazás* című kötet lényegében nem más, mint általános mélyfúrás az emberi egzisztencia legsötétebb dimenziói felé, az én egyre zártabb térbe történő visszaszorítása a lassan szétmálló külvilág kaotikussága közepette. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy a kötet versei aligha tartalmaznak patetikus túlzásokat, a fenyegető veszélyre figyelmeztető kiáltozást. Sokkal inkább halk szavú, bölcs, az általános elmúlás tapasztalatát legfeljebb fojtott feszültséggel teli képekben rögzítő líra ez, amely így talán erőteljesebbé teszi a kötetet, mintha a valódi képviselői vagy irányzatos költészet felé tendálva, explicit módon kiáltozna és figyelmeztetne valami elkerülhetetlenre.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2011, 130 oldal, 2000 Ft*)

SZABÓ MARCELL: *A szorítás alakja*

„Ebben csak ennyi köszönet van” – írja a szerző a kötet fülén, és a negyedik, számozatlan oldalig el is hisszük, e kijelentés arra utal, hogy Szabó Marcell nem kívánja kötetét az olvasó előtt a mesterek vagy elődök nevének felmutatásával pozí-

cionálni. Aztán mégis jön a kötelező köszönetnyilvánítás, ahogyan az elvárás már az ún. magasirodalom előcsarnokában is. A versszövegek összességén kívüli szempontok szerint értékelni egy kötetkompozíciót nem szerencsés, mégis el kell ismernünk, hogy több olyan külsődleges tényező is létezik, amelyek képesek meghatározni a befogadás irányait. Szabó Marcell *A szorítás alakja* című kötetének olvasása során ugyanis nemcsak azt kell elrendeznünk magunkban, hogy első kötetről van szó – ami nagy terhet ró az olvasóra, mivel le kell bontania az első kötetekhez kapcsolódó előfeltevéseit –, hanem azt is, hogy a szerző a feloszlott Telep-csoport tagjaként vált ismertté, ami egyfajta elváráshorizontot is kijelöl. Utóbbi éppen a 2009-es *Telep-antológia* Borbély Szilárd által jegyzett utószava problematizálja, amely szerint az 1987-es születésű Szabó „számára a Telep Csoport mint szövegkörnyezet már kész összefüggérendszerként áll rendelkezésre”. Mindezeket figyelembe véve nagy önuralomra van szükség az értelmező részéről ahhoz, hogy ne merüljön el a kötetbe előre belekódolt problémákban, és pusztán azt vegye figyelembe, amit a szerző prezentált a köszönetnek.

Az pedig nem más, mint egy értelmezési tartomány nélküli függvény, az alulretorizált költői nyelvet patetikussá tételének egy újabb kísérlete. A versek egy egységes, ám korántsem könnyen értelmezhető hangszínt mutatnak fel, amit nehezen lehet a szerző által többször is megidézett Ornette Coleman városias dongásával összevetni. A légiés Coleman-átiratok öt darabja is fellelhető egyébként a kötetben, és mindegyiken ott fityeg a paratextus, amelytől se jobbra, se balra nem tudunk ellépni, ahogy a kötet azonosíthatatlanná bennült lírai énje sem tud egy lépést sem tenni a valaholban. Miután a versolvasó visszatér lemezeitől, és megkísérli az újrhallgatott *Buddha Bluest* összepasszítani valamelyik átíráttal, felveti a kérdést: miért nem mondjuk Pat Metheny vagy Sonny Rollins? Erre a rosszindulatú kérdésre nincs válasz, mint ahogy a versekben hömpölygő, egymás mögé került, autonarrált félmondatok sem szolgálnak feleletül további fel nem tett kérdéseinkre, hiszen csak valamilyen benyomások valahogyan kivitelezett lenyomatai, amelyekbe az olvasó tulajdonképpen nincs is beavatva.

A szorítás alakjának megjelenési formája e versekben a közpon-